

Η μεγαλύτερη δύναμη στη Δημιουργία είναι η ελεύθερη θέληση

Ορθοδοξία / Σοφία και Λόγος

Μητροπολίτης Διοκλείας Κάλλιστος Ware

(προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=82832)

Αυτό αληθεύει ακόμη και για το Διάβολο και τους πεπτωκότες αγγέλους στην κόλαση· κι αυτοί επίσης εξαρτούν την ύπαρξή τους από τη θέληση του Θεού.

Ο σκοπός της διδασκαλίας για τη δημιουργία, επομένως, δεν είναι να προσγράψουμε ένα χρονολογικά εναρκτήριο σημείο στον κόσμο, αλλά να βεβαιώσουμε ότι αυτή εδώ τη στιγμή, όπως σ' όλες τις στιγμές, ο κόσμος εξαρτά την ύπαρξή του από το Θεό. Όταν η Γένεση διατυπώνει: «Εν αρχή εποίησεν ο Θεός τον ουρανόν και την γην» (Γέν. 1,1), η λέξη «αρχή» δεν πρέπει να εκληφθεί απλώς με τη χρονική σημασία αλλά ως δηλωτική του ότι ο Θεός είναι η διαρκής αιτία και το στήριγμα όλων των πραγμάτων.

Πηγή: opencontainer2.blogspot.com

Σαν δημιουργός, λοιπόν, ο Θεός βρίσκεται πάντα στην καρδιά κάθε πράγματος διατηρώντας το στη ζωή. Στο επίπεδο της επιστημονικής έρευνας, διακρίνουμε ορισμένες εξελίξεις ή συνέπειες της αί-τίας και του αποτελέσματος. Στο επίπεδο της πνευματικής δράσης, που δεν αντιστρατεύεται την επιστήμη αλλά βλέπει πέρ' απ' αυτή, διακρίνουμε παντού τις δημιουργικές ενέργειες του Θεού που φρον-τίζουν όλα όσα υπάρχουν, που διαμορφώνουν την εσώτατη ουσία όλων των πραγμάτων. Αλλά, ενώ είναι παρών παντού στον κόσμο, ο Θεός δεν πρέπει να ταυτιστεί με τον κόσμο.

Σαν Χριστιανοί καταφάσκουμε όχι τον πανθεισμό αλλά τον «πανενθεισμό». Ο Θεός είναι μέσα σ' όλα τα πράγματα, επίσης όμως πέρα και πάνω απ' όλα τα πράγματα. Είναι «μεγαλύτερος από το με-γάλο» και «μικρότερος από το μικρό». Με τα λόγια του Αγ. Γρηγορίου Παλαμά, «είναι παντού και πουθενά, είναι το κάθε τι και τίπο-τε». Όπως το τοποθέτησε ένας Κιστερσιανός μοναχός του Νέου Clairvaux, «ο Θεός είναι στον πυρήνα. Ο Θεός είναι διαφορετικός από τον πυρήνα. Ο Θεός είναι μέσα στον πυρήνα και τον διαπερνάει ολόκληρο, και είναι πέρ' απ' τον πυρήνα, πιο κοντά στον πυρή-να από τον ίδιο τον πυρήνα».

«Και είδεν ο Θεός τα πάντα, όσα εποίησε, και ιδού καλά λίαν» (Γεν. 1,31). Η δημιουργία στο σύνολό της είναι χειροτέχνημα του Θεού· στην εσώτερη ουσία τους όλα τα δημιουργήματα είναι «καλά λίαν». Η Χριστιανική Ορθοδοξία αποκηρύσσει το δυαλισμό στις διά-φορες μορφές του: τον οξύ δυαλισμό των

Μανιχαίων που αποδίδουν την ύπαρξη του κακού σε μια δεύτερη δύναμη, συναΐδια με το Θεό της αγάπης· το λιγότερο ριζοσπαστικό δυαλισμό των Γνωστικών Βαλεντιανών, που βλέπουν την υλική τάξη, συμπεριλαμβάνοντας και το ανθρώπινο σώμα, να δημιουργείται σαν συνέπεια μιας προκοσμικής πτώσης· και τον πιο λεπτό δυαλισμό των Πλατωνιζόντων, που θεωρούν την ύλη όχι ως κακό αλλά ως μη πραγματική.

Απέναντι σε κάθε μορφή δυϊσμού ο Χριστιανισμός βεβαιώνει ότι υπάρχει ένα *summum bonum*, ένα «ύψιστο αγαθό» — δηλ. ο ίδιος ο Θεός — αλλά δεν υπάρχει και δεν μπορεί να υπάρξει *summum malum* (ύψιστο κακό). Το κακό δεν είναι συναΐδιο με το Θεό. Στην αρχή υπήρχε μόνο ο Θεός: όλα τα πράγματα που υφίστανται είναι δημιουργία του, είτε στον ουρανό, είτε στη γη, είτε πνευματική είτε υλική και επομένως στη βασική τους «κατάσταση» όλα τους είναι καλά.

Τί πρέπει λοιπόν να πούμε για το κακό; Αφού όλα τα δημιουργήματα είναι από τη φύση τους καλά, η αμαρτία ή το κακό δεν είναι πράγμα, δεν είναι υφιστάμενη ύπαρξη ή ουσία. «Δεν είδα αμαρτία», λέει η Julian του Norwich στις Αποκαλύψεις της, «γιατί πι-στεύω ότι δεν έχει κανένα είδος υπόστασης, δεν έχει μερίδιο στην ύπαρξη ούτε μπορεί ν' αναγνωριστεί παρ' από τον πόνο που προκαλεί». «Η αμαρτία είναι μηδέν» λέει ο Άγ. Αυγουστίνος. «Αυτό που είναι κακό υπό αυστηρή έννοια», παρατηρεί ο Ευάγριος, «δεν είναι μία υπόσταση αλλά η απουσία του καλού, όπως το σκοτάδι δεν είναι τίποτε άλλο παρά η απουσία του φωτός». Και ο άγ. Γρηγόριος ο Νύσσης διατυπώνει, «η αμαρτία δεν υφίσταται στη φύση δίχως την ελεύθερη θέληση· δεν είναι μία υπόσταση πραγματική». «Ούτε και οι δαίμονες είναι από τη φύση τους κακοί», λέει ο άγ. Μάξιμος ο Ομο-λογητής, «αλλά γίνονται κακοί από την κακή χρήση των φυσικών τους δυνάμεων». Το κακό είναι πάντα παρασιτικό. Είναι η διαστρο-φή και η κατάχρηση αυτού που είναι καθεαυτό καλό. Το κακό δεν παραμένει στο ίδιο το πράγμα αλλά στη συμπεριφορά μας προς το πράγμα — δηλ. στη θέλησή μας.

Ίσως φανεί ότι, ορίζοντας το κακό ως «μηδέν», υποτιμάμε την ισχύ και το δυναμισμό του. Αλλά, όπως είχε παρατηρήσει ο C. S. Lewis, «το μηδέν είναι πολύ δυνατό». Λέγοντας ότι το κακό είναι η διαστρέβλωση του καλού και επομένως, στην τελική ανάλυση, μία απάτη και μη-πραγματικότητα, δεν πρέπει ν' αρνηθούμε τη δυνατή επιρροή του πάνω μας. Γιατί δεν υπάρχει μεγαλύτερη δύναμη μέσα στη δημιουργία από την ελεύθερη θέληση των όντων που είναι προι-κισμένα με αυτοσυνειδησία και πνευματική ευφυΐα, και επομένως η κακή χρήση αυτής της ελεύθερης θέλησης μπορεί να έχει ολοκληρω-τικά τρομερές συνέπειες.

(Μητροπ. Διοκλείας Καλλίστου Γουέαρ, Ο Ορθόδοξος δρόμος, εκδ. Επτάλοφος, σ. 51-55)

<http://bitly.com/1oWYKgH>